

## AUDIT MUSTAQILLIGI VA PROFESSIONAL ETIKASINING ZAMONAVIY TALABLARI

**Turayeva Gulizahro**

Gulisaton davlat universiteti dotsenti

**Mamarahimov Azizbek**

Guliston Davlat Universiteti talabasi

**Annotatsiya:** Ushbu tezisdagi audit faoliyatining fundamental ustunlari bo'lmish auditorlik mustaqilligi va professional etika tamoyillari tahlil qilingan. Tadqiqotda Xalqaro odob-axloq kodeksi (IESBA) va O'zbekiston milliy qonunchiligining o'zaro muvofiqligi hamda auditorlarning ijtimoiy mas'uliyati masalalari yoritilgan.

**Kalit so'zlar:** auditorlik etikasi, mustaqillik, IESBA kodeksi, xolislik, professional shubha, manfaatlar to'qnashuvi.

**Аннотация:** В данных тезисах анализируются фундаментальные основы аудиторской деятельности — принципы независимости аудитора и профессиональной этики. В исследовании рассматривается соответствие между Международным кодексом этики (IESBA) и национальным законодательством Узбекистана, а также вопросы социальной ответственности аудиторов.

**Ключевые слова:** аудиторская этика, независимость, кодекс IESBA, объективность, профессиональный скептицизм, конфликт интересов.

**Annotation:** This thesis analyzes the fundamental pillars of auditing activity: the principles of auditor independence and professional ethics. The research highlights the alignment between the International Code of Ethics (IESBA) and the national legislation of Uzbekistan, as well as issues regarding the social responsibility of auditors.

**Keywords:** *auditing ethics, independence, IESBA code, objectivity, professional skepticism, conflict of interest.*

## KIRISH

Audit faoliyati zamonaviy global moliya arxitekturasining ajralmas qismi bo'lib, iqtisodiy munosabatlar ishtirokchilari o'rtasidagi ishonch ko'prigi vazifasini o'taydi. Moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi nafaqat korporativ boshqaruv sifatiga, balki butun boshli milliy iqtisodiyotlarning barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Ushbu tizimning markazida auditorning professional etikasi va mustaqilligi tushunchalari yotadi.

## ASOSIY QISM

Auditorning mustaqilligi bu shunchaki huquqiy talab emas, balki audit xulosasining jamoatchilik tomonidan qabul qilinishini belgilovchi fundamental qadriyatdir. O'zbekiston Respublikasining "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq, auditorlik tashkilotlari va auditorlar o'z xulosalarini chiqarishda mustaqildirlar.

Professional etikaning beshta fundamental prinsipi barcha auditorlar uchun majburiy hisoblanadi:

- Halollik (Integrity): barcha professional va ishbilarmonlik munosabatlarida to'g'riso'z va vijdoniylik.
- Xolislik (Objectivity): xizmat ko'rsatishda yon bosmaslik, manfaatlar to'qnashuviga yoki boshqa shaxslarning asossiz ta'siriga yo'l qo'ymaslik.
- Professional kompetensiya va lozim darajadagi ehtiyotkorlik: mijozga malakali xizmat ko'rsatish uchun bilim va ko'nikmalarni doimiy oshirib borish.
- Konfidensiallik: ish jarayonida olingan ma'lumotlarni sir saqlash va ulardan shaxsiy manfaat yo'lida foydalanmaslik.

- Professional xulq-atvor: soha obro'siga putur yetkazadigan har qanday harakatdan tiyilish va qonun hujjatlariga rioya qilish.

Professional xulq-atvor prinsipi auditorlardan amaldagi qonunchilikka rioya qilishni va kasb obro'siga putur yetkazadigan har qanday harakatlardan tiyilishni talab qiladi. Auditorlar jamiyat oldida mas'ul shaxslar sifatida faoliyat yuritadi va ularning har bir qarori keng jamoatchilik manfaatlariga xizmat qilishi kerak.

**1-jadval.**

**Auditor mustaqilligiga bo'lgan asosiy tahdidlar va ularning tavsifi<sup>1</sup>**

| Tahdid turi           | Kelib chiqish sababi    | Misol                                             |
|-----------------------|-------------------------|---------------------------------------------------|
| Shaxsiy manfaatdorlik | Moliyaviy bog'liqlik    | Mijozning aksiyalariga ega bo'lish                |
| O'z-o'zini tekshirish | O'z ishini baholash     | Buxgalteriya hisobini yuritgan holda audit qilish |
| Homiylik              | Mijozni targ'ib qilish  | Mijoz aksiyalarini sotishda vositachilik qilish   |
| Yaqinlik              | Uzoq muddatli munosabat | Rahbar bilan uzoq yillik do'stlik                 |
| Qo'rqitish            | Bosim va tazyiq         | Auditorni almashtirish bilan tahdid qilish        |

Bundan tashqari, auditorlik faoliyatida professional shubha (professional skepticism) muhim o'rin tutadi. Auditor har qanday moliyaviy ma'lumotni tanqidiy nuqtai nazardan baholashi, shubhali holatlarni chuqur tahlil qilishi zarur. Bu yondashuv moliyaviy firibgarliklarni aniqlash va oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. O'zbekiston sharoitida auditorlik faoliyatini rivojlantirish uchun xalqaro standartlarni milliy tizimga moslashtirish, auditorlarning malakasini oshirish va ularning mustaqilligini yanada kuchaytirish zarur. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida audit jarayonlarini avtomatlashtirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish dolzarb masalalardan biridir.

## XULOSA

<sup>1</sup> Manba: IESBA "Professional buxgalterlar odob-axloq kodeksi" ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Audit mustaqilligi va professional etikasi - bu audit sifatining kafolatidir. O'zbekiston milliy amaliyotini xalqaro standartlar (IESBA) bilan uyg'unlashtirish investorlar ishonchini oshirishga va mamlakatning xalqaro reytinglardagi o'rnini yaxshilashga xizmat qiladi. Auditor nafaqat mijoz oldida, balki butun jamoatchilik oldida o'zining mustaqil fikri uchun mas'uldir.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. O'zbekiston Respublikasining "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. 25.02.2021 yildagi O'RQ-677-son.
2. Audit mustaqilligi va professional etikasining global strategik transformatsiyasi: Nazariy paradigmalar va O'zbekiston milliy amaliyoti.
3. International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA) Code of Ethics.
4. Nurumbetova, S. A. (2021). Ishni sudga qadar yuritish bosqichida ekspertiza xulosalarini baholash. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 1110-1115.
5. Дехкамбаева, З. А. (2026). Психодиагностические методики комплексного изучения личности. *Shokh library*, 1(1).
6. Allarovna, N. S. Criminal-legal Description of Crimes Related to Extremism. *World Bulletin of Management and Law*, 30, 5-7.
7. Дехкамбаева, З. А. (2023). STEAM-технологии-как мощный инструмент для развития математических навыков у детей. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(11), 526.
8. Kamilova, I. A., Pakhomova, J. E., & Nadjmutdinova, D. K. (2020). Analysis of the role of 1G/2G polymorphism in the MMP1 gene in the development and clinical course of cervical intraepithelial

- neoplasia. *European Journal of Molecular and Clinical Medicine*, 7(2), 850-859.
9. Nazhmutdinova, D., Kamilova, I., & Shukurova, U. (2022). The role of molecular genetic markers in the clinical course of cervical intraepithelial neoplasia. *J. Educ. Sci. Med*, (2), 17-19.
10. Kamilova, I. A. (2020). Individual prediction of the development of cervical intraepithelial neoplasia in women to medical and social risk factors. *Toshkent tibbiyot akademiyasi axborotnomasi*,(1), 112-115.
11. Abdurasulovna, K. I., & Oybekovna, K. S. (2025). Predicting preeclampsia in early pregnancy. *France-scientific review of the problems and prospects of modern science and education*, 1(4), 23-26.
12. DK Najmutdinova, D. X. (2024). Exploring the Correlation between Luteinizing Hormone and Prolactin Levels in Women with COVID-19-induced Menstrual Abnormalities.
13. Kamariddinovna, N. (2022). Evaluation of Clinical Effectiveness Of Pathogenetically Oriented Therapy For Cervical Intraepithelial Neoplasia. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*,[Internet], 2665-2668.
14. Irnazarova, D. H., Yuldasheva, D. Y., Najmutdinova, D. K., Kayumova, D. T., Sadikova, D. R., Atahodjayeva, F. A., & Ahmedova, G. (2020). Vitamin D status in women with uterine fibroids (UF) of the uzbek population.
15. Джураев, А. Ж., Нуриев, К. К., & Юсуфалиев, А. (2003). Разработка высокоресурсных лап для культиваторов. *Тракторы и сельскохозяйственные машины*, 2, 42-43.